

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 3

*Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції
“Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті:
формування міжкультурної комунікації”,
м. Київ, МАУП, 24 травня 2011 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

Редакційна колегія:

Подолька А. М., д-р юрид. наук — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

**Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП “Видав-
О-72 ничий дім “Персонал”, 2010 —**

Вип. 3 : Матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: формування міжкультурної комунікації”, м. Київ, МАУП, 24 трав. 2011 р. / редкол. : А. М. Подолька (голов. ред.), М. Ф. Головатий (заст. голов. ред.), Н. М. Чернуха (заст. голов. ред.), А. А. Ігнатченко (відп. ред.). — 2012. — 246 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст.: формування міжкультурної комунікації”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Україні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

ЗМІСТ

Н. М. Чернуха, Д. В. Біч

Міжкультурні зв'язки у сучасному
освітньому просторі 5

І. П. Бідзюра

Концепція мотивації професійної
діяльності: парадигмальний контекст
управлінської компетентності
працівників ВНЗ 8

О. В. Кобзєва, В. О. Матюхін

Особливості антикризового управління
недержавними ВНЗ 13

Т. І. Боєва, Н. В. Немченко

Вища освіта сучасної України 16

Г. Л. Бондаренко

Риторика як засіб навчання
невербальним особливостям
міжкультурної комунікації 18

В. А. Гапоненко

Перспективи дистанційного навчання
в галузі суспільно-політичного
знання 22

Л. В. Георгінова, О. В. Богданов

Підготовка майбутніх менеджерів
в умовах формування міжкультурної
комунікації 26

Г. Я. Дідух

Специфіка викладання політології
іноземним студентам у контексті
міжкультурної комунікації 32

О. І. Дікарев, О. В. Волонець

Атомна енергетика у політичному
та економічному вимірі 36

Є. І. Качмарський

Оптимізація мережі загальноосвітніх
навчальних закладів у контексті
адміністративно-територіальної
реформи в Україні 43

Ф. М. Медвідь, В. В. Баран

Елітарна концепція Юрія Липи в умовах
формування міжкультурної взаємодії 46

І. М. Найдьонов

Проблеми модернізації
ефективності освіти 54

Т. І. Науменко

Розвиток духовності дитини: педагогічні
технології 58

Н. М. Терещенко

Проблеми формування управлінської
стратегії бібліотечно-інформаційних
установ у забезпеченні якості освіти 62

О. О. Щербань

Загальні проблеми: інформаційні
технології і сучасна освіта 69

Н. Н. Юсеф

Межкультурные связи стран Ближнего
Востока (образовательный аспект) 71

І. О. Денісова

Формування міжкультурної
комунікації студентів вищих
навчальних закладів у процесі вивчення
іноземних мов 74

В. С. Ейсмонт

Теоретико-методологічні аспекти
економічного зростання, економічного
розвитку і розвитку економіки 78

Т. О. Костюк

Проблеми модернізації освіти в Україні
в рамках Болонського процесу 88

М. Ф. Медвідь, А. А. Ольховик

Соціалізація особистості
в умовах формування міжкультурної
комунікації 93

І. М. Николин

Розвиток комунікативного
досвіду особистості з труднощами
спілкування 97

І. О. Проценко

Політологічний вимір
інтелектуального капіталу 103

О. С. Хоменко

Засадничі умови формування політичної
стабільності в суспільстві,
що трансформується 107

К. Е. Шумовська

Проблеми освіти державних
службовців в сучасній Україні 117

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ УСТАНОВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 3, 2012, 62–68

Нині бібліотеки все активніше впроваджують і використовують електронні та телекомунікаційні технології, прагнучи поступового перетворення на бібліотечно-інформаційні центри (БІЦ) для суспільства і передусім для освітньої і наукової спільноти. Активне освоєння бібліотеками інформаційного ринку, просування власної висококонкурентної продукції і послуг сприяє розвитку співробітництва між бібліотечно-інформаційними установами і взаємообміну інформацією і знаннями в інтересах користувачів.

Проте, зміни в бібліотеках є складним процесом з огляду на вибір нових пріоритетів, адаптації до ринкового середовища, прийняття нової моделі функціонування, освоєння нетрадиційних технологій соціальної та економічної взаємодії, становлення в ролі суб'єкта господарювання – виробника бібліотечно-інформаційних продуктів і послуг. Саме управління бібліотекою – це та реальна і дієва сила, яка здатна розв'язати існуючий соціально-еко-

номічний комплекс проблем, переорієнтувати та визначити цілі і стратегії, забезпечити необхідні умови життєдіяльності і розвитку бібліотек.

Насамперед йдеться про впровадження нових сучасних технологій у роботу бібліотек, надання сучасних освітньо-інформаційних послуг, посилення рівня обслуговування шляхом вивчення потреб відповідних груп користувачів, але все це можливо за умови вираженої управлінської політики бібліотеки. Проблема вибору нових управлінських механізмів та стратегій для бібліотечно-інформаційних установ є *актуальною* і вимагає організаційного підходу, технологічної та економічної підтримки.

Визначимо стратегічно важливі напрями в управлінні бібліотекою, зумовлені потребами представників освітньої та наукової спільноти та проблемами інформатизації суспільства.

Проблеми інформаційної підтримки освіти і науки, забезпечення якості освітньо-інформаційних послуг розглядалися багатьма вітчиз-

няними та зарубіжними науковцями, серед яких: Н. Андреева, Т. Жулід, К. Колін, Е. Коротов, Л. Петрова, А. Чачко, Т. Ярошенко та ін.

Саме поняття “якість освіти” слід розуміти як комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично-ефективне формування компетентності та професійної свідомості, серед яких: якість потенціалу досягнення мети освіти, якість процесу формування професіоналізму та якість результату освіти.

Якість потенціалу виражається в таких характеристиках, як: якість мети освіти, якість освітнього стандарту, якість освітньої програми, якість матеріально-технічної бази освітнього процесу, якість викладацького складу, якість учнів, якість інформаційно-методичної бази.

Якість результату освіти слід розглядати як усвідомлення професіоналізму, розпізнавання та реалізацію індивідуальних здібностей та особливостей, працевлаштування, кар’єра та зарплата, оволодіння методологією самоосвіти, знання, практичні навички [6].

У контексті сучасної якісної освіти актуальними стають питання щодо впровадження концепції навчання впродовж життя (*Lifelong Learning* – LLL), яке фокусується на таких аспектах, як: потреби і права людей на навчання впродовж життя; формування комплексного підходу між формальним і неформальним контекстами навчання; адекватне фінансування для обох зазначених видів навчання; охоплення освітнім процесом усіх людей, починаючи з наймолодших і закінчуючи найстарі-

шими; пошук демократичних шляхів доступу до навчання.

В Європейському Союзі навчання впродовж життя покликане сприяти становленню “суспільства, заснованого на знаннях”, суспільства світового класу, конкурентоспроможного, динамічного і такого, що долає соціальне відчуження [9].

Підвищенню адекватності та якості освіти сприяють: упровадження в освітню діяльність сучасних інформаційних технологій; розширення інформаційних зв’язків між учасниками процесу; інтенсивність і масштабність міжнародного обміну інформацією. Вони стають каталізаторами інтеграційних процесів в освіті.

Забезпечення якості вищої освіти має міжнародний вимір. Оцінюючи якість, слід враховувати цілі і призначення навчальних закладів, їх програми, а також ті знання, які вони надають споживачу. Знання є універсальною частиною людського спадку. Проте, доступ до нього не завжди є легким, оскільки знання постійно розвиваються і поновлюються технології його здобуття. Значний вплив на якість освіти має інформатизаційний аспект, оскільки інформація та доступ до неї є ключем до здобуття знань, а якісна інформація – якісних знань.

На сьогодні інформація визнана більшістю спеціалістів як глобальна світова тенденція. Вона стосується всіх країн і характеризує процес переходу від індустріального суспільства до інформаційного, тобто такого, де більшість працездатного населення зайняте у сфері створення, розподілення та обміну інформацією, а ко-

жен член суспільства може отримати необхідний інформаційний продукт чи послугу в будь-якому місці і в будь-який час.

В Україні нині проголошено міжнародно-визнаний принцип загальнодоступності інформації, в основі якого – право громадянина на доступ і вільне користування інформацією у будь-якій бібліотеці будь-якої країни, незалежно від місця проживання [1; 2].

Однією з важливих гуманітарних стратегій є підвищення рівня інформаційної комунікабельності суспільства, найголовніші ознаки якого виявляються у наступному:

- зростає інтенсивність інформаційних комунікацій у суспільстві на рівні людей, регіонів, країн, континентів;
- істотно зростає інтенсивність міжнародних зв'язків, економічного, наукового, освітнього, культурного співробітництва;
- розвивається новий етап міжнародного розподілу праці та зайнятості населення.

Внаслідок утвердження критеріїв освіти протягом усього життя (безперервної освіти), а також упровадження інформатизаційного процесу *істотно змінюються функції багатьох бібліотек*, що безпосередньо включаються до виконання освітніх завдань, допомагають своїм користувачам адаптуватися в інформаційному суспільстві [10].

Отже, головними і найактивнішими чинниками змін в організації діяльності бібліотечно-інформаційних центрів є інформатизаційна політика і перехід до ринкових умов господарювання. Саме вони визначають

процеси перетворення і подальшого розвитку, зумовлюють необхідність вибору нових цілей і нової стратегії сучасної бібліотеки.

Проте слід відзначити, що нині потреби користувачів, зокрема молоді та науковців, в отриманні інформації значно ширші, ніж те, що здатна надати бібліотека. Завершеної моделі бібліотеки, здатної повною мірою задовольняти всі інформаційні потреби своїх користувачів, не існує. Навіть ті, що мають значні власні фонди, втрачають роль головних інформаційних центрів для своїх читачів. Одна з головних причин – вузька функціональна спрямованість.

Тому перетворення основних засад діяльності бібліотек на засади бібліотечно-інформаційних центрів має відбуватися по типу трансформації, тобто поступових, фрагментарних, часткових змін, які охоплюють більшу частину бібліотеки або основні її елементи [10]. Процеси трансформації бібліотеки істотно змінили практично всі аспекти її діяльності:

- ідеологічно-світоглядний (відмова від місії ідеологічного закладу і сприйняття цивілізаційної, гуманістичної місії та інформаційно-освітніх пріоритетів);
- фінансово-економічний (скорочення бюджетного фінансування, пошук і залучення додаткової фінансової підтримки, впровадження ринкових засад в організацію обслуговування користувачів, поява можливостей комерційної діяльності);
- адміністративно-правовий (відмова від адміністративно-командних методів, зростання

ролі регіональних повноважень, становлення бібліотеки як суб'єкта господарської діяльності і суб'єкта права, прийняття нових норм права, правовідносин та актів реалізації цих прав);

- техніко-технологічний (широке впровадження нових технічних засобів й інформаційних технологій).

Щодо сучасного розвитку бібліотечно-інформаційних центрів, то тут провідну роль відіграють саме бібліотеки вищих навчальних закладів, оскільки їх діяльність безпосередньо пов'язана з інформаційним забезпеченням навчального та наукового процесів. Проте, не слід виключати з цього процесу публічні бібліотеки, які відіграють важливу роль в інформатизації суспільства загалом і освіти зокрема. Участь бібліотеки в інформатизаційних процесах у суспільстві є логічною і цілком обґрунтованою. Пріоритетним напрямом процесу інформатизації суспільства є забезпечення його учасників теорією і практикою використання інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію поставленої мети.

Завдання БІЦ щодо забезпечення якості освіти і науки полягають в організації інформаційного середовища відповідно до вимог часу, з урахуванням можливостей та перспектив розвитку як самої бібліотеки, так і суспільства в цілому. Створити умови суспільству, де кожна людина матиме не тільки вільний доступ до інформаційного середовища, а й знання для захисту свого інформаційного простору від забруднення неякісною ін-

формацією, розуміти, що таке інформація і як вона впливає на людину.

Зважаючи на сучасний стан та розвиток інформатизаційного процесу, можна виокремити два основні напрями: матеріально-технічний (використання засобів інформатики й інформаційних технологій); змістовий (формування нового змісту освітньо-наукового процесу).

Матеріально-технічний напрям інформатизації нерозривно пов'язаний з використанням засобів інформатики як високотехнічного інструменту; інформаційною підтримкою освітнього процесу необхідними базами даних, що зберігаються в автоматизованих інформаційних системах та звичайних бібліотеках, архівах та інших джерелах інформації тощо.

Формування нового змісту в освітньому та науковому процесах пов'язано з розвитком нових освітніх інформаційних послуг, зокрема системи і засобів дистанційної освіти, підвищенням кваліфікації без відриву від виробництва, забезпеченням розширеного доступу до інформації тощо.

Діяльність БІЦ пов'язана з організацією наочної та масової роботи щодо роз'яснення основних положень Болонського процесу, наданням інформаційної підтримки науковому та навчальному процесам, ознайомлення з аналітичними матеріалами науковців щодо позитивних та негативних сторін європейського рівня знань, які висвітлюються в російських та українських періодичних виданнях.

Визначаючи *стратегічно важливі завдання* в управлінні діяльністю та розвитком сучасних бібліотечно-

інформаційних центрів з урахуванням освітньо-інформаційних потреб користувачів, зазначимо кілька аспектів, зумовлених упровадженням інформаційних технологій:

- формування інформаційної культури користувачів;
- формування механізмів сучасного інформаційного забезпечення;
- створення можливості доступу до електронних ресурсів бібліотек України і світу;
- створення проблемно-орієнтованого інформаційного продукту;
- створення корпоративних бібліотечних мереж;
- формування та розвиток високопрофесійного колективу, здатного працювати в нових умовах тощо.

Питання інформаційної культури є актуальним і стратегічно важливим, зокрема, тому, що доступними стали численні джерела важливої інформації, яку необхідно швидко опановувати і розумно й зважено використовувати в роботі [4].

Інформаційна культура – це не стільки технічні навички, скільки вміння думати. Мало знати “як знайти” інформацію, слід усвідомлювати “для чого (!) її шукати і “чому” саме цю інформацію [7].

Існує прямий зв'язок між інформаційною культурою і результатами діяльності освітнього співтовариства. Нова модель активного й інтегрованого навчання, заснована на інформаційних ресурсах реального світу, змушує пильнувати знання й уміння, що входять у сферу інформаційної культури.

Здійснення бібліотекою інформаційного забезпечення процесів освіти і науки передбачає два взаємозалежних напрями: використання внутрішніх ресурсів; використання віддалених зовнішніх ресурсів.

До внутрішніх ресурсів бібліотеки належить довідково-бібліографічний апарат, який пропонує читачам розгалужену систему традиційних каталогів і картотек та електронні пошукові системи; бібліотечні фонди і можливість їх поповнення через видавничі та торговельні пункти.

Використання зовнішніх ресурсів передбачає введення в інформаційно-бібліографічну діяльність бібліотеки всього різноманіття Інтернету. Застосування можливостей всесвітньої мережі означає використання бібліотекою віртуального довідково-бібліографічного апарату й одержання доступу до повнотекстових баз даних.

Найефективнішими в інформаційному забезпеченні процесів освіти і науки віддаленими джерелами інформації є звернення до електронних каталогів інших бібліотек, кількість яких в інформаційному просторі постійно збільшується.

Доступ до електронних каталогів бібліотек України і світу, що останнім часом здійснюється за допомогою традиційних WEB-інтерфейсів, дає можливість знайомитися із всесвітнім бібліографічним репертуаром книг, виконувати розширений пошук літератури заданої тематики.

Стратегічно важливою є концепція створення проблемно-орієнтованого інформаційного продукту, що базується на інформаційному забезпеченні всіх етапів науково-

дослідного процесу: визначення проблеми, відбір даних, детальне вивчення проблеми, пропонування можливих напрямів її вирішення, висунення гіпотези, аналіз одержаних результатів, визначення перспективних напрямів подальшого дослідження [5].

Сучасні бібліотечно-інформаційні центри реалізують власні нові можливості в умовах розширення кооперації у бібліотечній сфері щодо вирішення глобального завдання з удосконалення доступу до інформаційних ресурсів суспільства. Принцип міжнародної бібліотечної кооперації є найважливішим у сучасному інформаційно-бібліотечному просторі.

Тенденції об'єднання бібліотечно-бібліографічних ресурсів з метою спільного їх використання спостерігалися у світовому інформаційно-бібліотечному співтоваристві з 90-х років. Нині такі об'єднання набули суттєвого значення і називаються корпоративними бібліотечними мережами, розвиток яких є важливою стратегічною складовою процесу управління сучасними БІЦ.

Основні шляхи та форми міжнародного бібліотечного співробітництва мають відбивати пріоритетні напрями розвитку окремих бібліотек і водночас передбачати обов'язкові ділянки взаємодії, такі як: міжнародний книгообмін, спільне ведення єдиного (зведеного) електронного каталогу бібліотек-учасниць та інших зведених електронних баз даних; спільний розвиток бібліотечних фондів; спільне довідково-бібліографічне обслуговування, зокрема пошук інформації; забезпечення доступу всіх

бібліотек-учасниць до міжнародних баз даних та електронних каталогів, інших електронних продуктів та послуг; спільний обмін професійним досвідом, організація семінарів, дискусій, відеоконференцій на базі сучасних інформаційних технологій, дистанційного навчання та спілкування.

Першочерговими стають проблеми адаптації до всезростаючого потоку інформації, вільного орієнтування в інформаційних масивах й уміння використовувати у своїй роботі всі наявні ресурси.

Звісно, прагнення сучасних бібліотек до світових стандартів якості інформаційних послуг вимагає нових підходів до управління і фінансування їх діяльності. Пріоритетними завданнями розвитку БІЦ нині є такі:

- удосконалення структури і форм зберігання документного фонду;
- прискорення процесу його накопичення та змістовне збагачення за допомогою використання нових інформаційних технологій;
- активний пошук додаткових джерел фінансування й упродовження договірно-партнерських відносин;
- організація ефективної системи створення необхідних сучасному користувачеві бібліотечно-інформаційних продуктів і послуг та поєднання в них якісних і вартісно-цінових параметрів з підтримкою й стимулюванням споживацького попиту.

У *підсумку* варто зазначити, що нині бібліотека зможе забезпечити

сучасні потреби не лише за умови комплексної автоматизації технологічних процесів своєї діяльності: ведення каталогів, обробка нових надходжень, реєстрація читачьких запитів тощо, а й створення нових інформаційних продуктів. Розробка програми, яка враховувала б усі потреби користувача, являє собою інтегровану систему, в якій основне місце має приділятися читачу, створенню комплексу послуг для задоволення його інформаційних запитів.

Реалізація цих завдань сприятиме конкурентоспроможності бібліотечно-інформаційних продуктів і послуг на інформаційному ринку України та відкриє нові можливості для динамічного й ефективного соціально-економічного розвитку бібліотеки як суб'єкта господарювання [8].

Новітні інформаційні технології принципово розширюють можливості сучасних бібліотечно-інформаційних центрів, урізноманітнюють ринок освітніх та інформаційних послуг, формують нові якості.

Література

1. Закон України "Про внесення змін до Закону України про бібліотеки і бібліотечну справу" від 16.03.2000 №1561-III // Зб. Законів України. – 2000. – Т. 20. – С. 378–390.
2. Закон України "Про інформацію" від 02.10.1992 р. № 2657-XII // Зб. Законів України. – К., 1996. – Т. 4. – С. 72–88.
3. Андреева Н. Е. Эволюция менеджмента как основа формирования

концепции управления информационной деятельностью библиотек // Библиотечное дело-2001: российские библиотеки в мировом информационном и интеллектуальном пространстве: Матер. шестой междунар. науч. конф. (Москва 26–27 апреля 2001 г.) / МГУКИ. – М., 2001.

4. Грабар Н. Від духовності до інформаційної культури // Вісн. Книж. палати. – 2002. – № 1. – С. 26.
5. Жулід Т. Г. Комп'ютерні технології в інформаційному забезпеченні наукового дослідження // Бібліотека. – 1999. – № 10. – С. 28–30.
6. Коротков Е. Концепція якості освіти [Электронный ресурс] // Підруч. для директора. – 2006. – № 7. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/144
7. Медведева Е. К профессионализму через воспитание информационной культурой // Новый коллегіум. – 2000. – № 3. – С. 64.
8. Петрова Л. Г. Основні підходи до управління сучасною бібліотекою в ринкових умовах // Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні: Зб. наук. пр. – 2000. – Вип. 2. – С. 79–85.
9. Степко М. Ф. Болонський процес і навчання впродовж життя: Монографія / М. Ф. Степко, Б. В. Клименко, Л. Л. Товажнянський. – Х. : НТУ "ХПІ", 2004. – 112 с.
10. Чачко А. С. Развивающаяся библиотека в информационном обществе: Науч.-метод. пособие. – К., 2004. – 88 с.
11. Ярошенко Т. Наукові комунікації XXI століття: електронні ресурси для науки та освіти України // Бібліотечний вісник. – 2006. – №5. – С. 17–22.